

დმანისის მუნიციპალიტეტის საკრებულო

ქ.დმანისი

გ ა ნ კ ა რ გ უ ლ ე ბ ა

N 57 08
26/08/2020

დმანისის მუნიციპალიტეტის საშუალოვადიანი განვითარების დოკუმენტის (2020-2023) დამტკიცების შესახებ

საქართველოს ორგანული კანონის „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“ 61-ე მუხლის მე-2-ე პუნქტის, 24-ე მუხლის მეორე პუნქტისა და დმანისის მუნიციპალიტეტის მერის 24/08/2020 წლის N07/3531 წერილის შესაბამისად, დმანისის მუნიციპალიტეტის საკრებულომ გადაწყვიტა:

1. დამტკიცდეს დმანისის მუნიციპალიტეტის საშუალოვადიანი განვითარების დოკუმენტი (2020-2023) დანართის შესაბამისად.
2. განკარგულება ძალაშია ხელმოწერისთანავე.
3. განკარგულება შეიძლება გასაჩივრდეს გაცნობიდან ერთი თვის განმავლობაში ბოლნისის რაიონულ სასამართლოში (ქ. ბოლნისი სულხან საბას ქ. N113).

მერაბ ოქრიაშვილი

საკრებულოს თავმჯდომარე

დმანისის მუნიციპალიტეტის

საშუალოვადიანი

განვითარების დოკუმენტი

(2020 - 2023)

2019 წელი

**MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK**

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

With funding from
**Austrian
Development
Cooperation**

დმანისის მუნიციპალიტეტის საშუალოვადაიანი განვითარების დოკუმენტი მომზადებულია პროექტის „მონაწილეობითი ადგილობრივი განვითარება“ გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) პროექტების „რეგიონული და ადგილობრივი განვითარების ხელშეწყობა საქართველოში ფაზა 2 (FRLD 2)“ და „დეცენტრალიზაციისა და კარგი მმართველობის ხელშეწყობა ადგილობრივ დონეზე (DGG)“ ფარგლებში კონტრაქტორი ორგანიზაციის საქართველოს ახალგაზრდა ეკონომისტთა ასოციაციის (AYEG) მონაწილეობით, დანიის საგარეო საქმეთა სამინისტროს, შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტოსა (SDC) და ავსტრიის განვითარების თანამშრომლობის (ADC) ფინანსური მხარდაჭერით.

წინამდებარე გამოცემაში გამოთქმული მოსაზრებები ავტორისეულია და შეიძლება არ ასახავდეს დონორი ორგანიზაციების მოსაზრებებს.

სარჩევი

წინასიტყვაობა1

საქართველოს ახალგაზრდა
ეკონომისტთა ასოციაცია

1. მუნიციპალიტეტის ხედვა, მიზნები და ამოცანები.....	2
2. სიტუაციის ანალიზი	4
2.1 ძირითადი სოციალური ეკონომიკური მონაცემების მიმოხილვა	4
2.2 მუნიციპალიტეტის ეკონომიკა.....	5
2.3 მუნიციპალიტეტის ინფრასტრუქტურა	8
2.4 ჯანდაცვა და სოციალური მდგომარეობა	8
2.5 განათლება, კულტურა და სპორტი.....	9
2.6 გარემოს დაცვა.....	10
2.7 მუნიციპალური სერვისები და მმართველობა.....	11
3. SWOT ანალიზი	13
4. განხორციელების მექანიზმი.....	15
5.მონიტორინგი და შეფასება	23
დანართი	25

წინასიტყვაობა

დმანისის მუნიციპალიტეტის საშუალოვადიანი განვითარების დოკუმენტი (2020 - 2023) წარმოადგენს მუნიციპალიტეტის სოციალური და ეკონომიკური განვითარების მიზნით მტკიცებულებებზე დაფუძნებულ და დაინტერესებული მხარეების თანამონაწილეობით შემუშავებულ დოკუმენტს, რაც გამოიხატება არსებული საჭიროებების შესწავლაში და მათ მისაღწევად საჭირო ღონისძიებების შემუშავებასა და განხორციელებაში.

დმანისის მუნიციპალიტეტის საშუალოვადიანი განვითარების დოკუმენტი წარმოადგენს დმანისის საშუალოვადიან სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ძირითად გეგმას, რომელიც ასახავს ადგილობრივ ხედვას, მიზნებს, ამოცანებს და მათი მიღწევის კონკრეტულ მექანიზმებს.

საშუალოვადიანი განვითარების დოკუმენტის შემუშავების პროცესი ითვალისწინებდა მაღალ სამოქალაქო აქტივობას და ინტერესთა ყველა ჯგუფის შეხედულების გაანალიზებას. სწორედ, თანამონაწილეობით პრინციპს ეფუძნება დოკუმენტის შემუშავების პროცესი და წარმოადგენს კომპლექსურ მიდგომას გააერთიანოს სხვადასხვა მხარეების ინტერესები, მოსაზრებები, პრიორიტეტები და პრობლემების გადაჭრის ხედვა, განვითარებისა და პროგრესის საზიარო მიზნის მისაღწევად.

დოკუმენტის შემუშავების პროცესის ინიციატორი იყო მუნიციპალიტეტის მერი, რომელმაც ჩამოაყალიბა დოკუმენტის შემუშავებაზე პასუხისმგებელი დაგეგმვის სამუშაო ჯგუფი. დაგეგმვის სამუშაო ჯგუფმა იხელმძღვანელა პროექტის ფარგლებში შექმნილი „მუნიციპალიტეტის საშუალოვადიანი განვითარების დოკუმენტის შედგენის პრაქტიკული სახელმძღვანელო“-ს მეთოდოლოგიით და უზრუნველყო დაგეგმვის პროცესში სამოქალაქო და კერძო სექტორის მაღალი ჩართულობა, ქალებისა და ახალგაზრდების აქტიური მონაწილეობით. სამუშაო ჯგუფის შემადგენლობის განსაზღვრისას გათვალისწინებულ იქნა მრავალფეროვანი აუდიტორიის მონაწილეობა და ჩართულობა დაგეგმვის პროცესში.

მუნიციპალიტეტის ხედვა, მიზნები და ამოცანები

1. მუნიციპალიტეტის ხედვა, მიზნები და ამოცანები

მუნიციპალიტეტის ხედვა სწრაფად მზარდი ეკონომიკის მქონე მუნიციპალიტეტი, სადაც განვითარდება აგროსექტორი, ტურიზმი, გადამამუშავებელი მრეწველობა და

უზრუნველყოფილი იქნება ბუნებრივი რესურსების გამოყენება მდგრადი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისათვის.

მიზნები და ამოცანები მუნიციპალიტეტის ხელისუფლებას დასახული აქვს განვითარების შემდეგი მიზნები და ამოცანები:

მიზანი 1.	ადგილობრივი ეკონომიკის განვითარება და ბიზნესის ხელშეწყობა ეფექტური სერვისების უზრუნველყოფით და მიზიდველი საინვესტიციო გარემოს შექმნა
ამოცანა 1.1.	ინვესტიციების მოზიდვის ხელშეწყობა
ამოცანა 1.2.	ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობა
ამოცანა 1.3.	ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა
ამოცანა 1.4	სოფლის-მეურნეობის განვითარების ხელშეწყობა
ამოცანა 1.5	ბიზნეს საკონსულტაციო ცენტრის შექმნა
ამოცანა 1.6	მუნიციპალიტეტის საინვესტიციო პოტენციალის წარმოჩენა ინვესტიციების მოზიდვის სტიმულირების მიზნით
მიზანი 2.	მოსახლეობისათვის საცხოვრებლად უსაფრთხო და ხელსაყრელი გარემოს შექმნა
ამოცანა 2.1.	მუნიციპალიტეტის საგზაო ინფრასტრუქტურისა და მიწისქვეშა კომუნიკაციების (სასმელი წყლის, საკანალიზაციო და სანიაღვრე) მოწყობა/რეაბილიტაცია
ამოცანა 2.2	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფის ხელშეწყობა
ამოცანა 2.3	სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა
ამოცანა 2.4	კულტურისა და სპორტის სფეროს ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება
მიზანი 3.	მუნიციპალიტეტში გარემოს დაცვითი საქმიანობების ხელშეწყობა
ამოცანა 3.1.	გამწმენდი ნაგებობების მოწყობა და საკანალიზაციო სისტემის მოწესრიგება
ამოცანა 3.2.	ქარსაცავი ზოლების აღდგენა/გაშენიანება
ამოცანა 3.3	მყარი ნარჩენების მართვის გაუმჯობესება

მუნიციპალიტეტის ხედვა, მიზნები და ამოცანები

დოკუმენტით გათვალისწინებული მიზნებისა და ამოცანების მისაღწევად აქტივობების დაგეგმვისას გათვალისწინებული იქნება გენდერული ასპექტები და ხელი შეეწყობა გენდერული თანასწორობის დამყარებას. წარმოდგენილი მიზნები და ამოცანები ემსახურება გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევას და აერთიანებს ადგილობრივ დონეზე სიღარიბის დაძლევისთვის კონკრეტულ ქმედებებს.

2. სიტუაციის ანალიზი

2.1 ძირითადი სოციალური ეკონომიკური მონაცემების მიმოხილვა

დმანისის მუნიციპალიტეტი ქვემო ქართლის რეგიონს მიეკუთვნება. მისი ფართობია 119,880 ჰა. დმანისის ადმინისტრაციულ ერთეულს დასავლეთით ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტი ესაზღვრება, ჩრდილოეთით წალკის, აღმოსავლეთით ბოლნისის და თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტები, სამხრეთით კი - სომხეთის რესპუბლიკა. დმანისის მუნიციპალიტეტთან მდებარე უახლოესი სარკინიგზო სადგურია კაზრეთის სადგური.

მუნიციპალიტეტის მდინარეებია მაშავერა, ოროზმანის წყალი, ფინეზაური, შავი წყალი, ხრამი, ჭოჭიანი. გვხვდება სამი წყალსაცავი - პანტიანი, იალუფლო და ბაშპლემი. ასევე მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზეა გომარეთის 5 ტბა. დმანისის მუნიციპალიტეტში ჰავა ზომიერად ნოტიოა, ცივი ზამთრით და თბილი ზაფხულით.

მუნიციპალიტეტში 58 დასახლებული პუნქტია. მათ შორის 57 სოფელი და ერთი ქალაქია. დმანისის მუნიციპალიტეტში არის 16 ადმინისტრაციული ერთეული (იხ. დანართი 1). დმანისის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე 46 სოფელს აქვს მაღალმთიანის სტატუსი მინიჭებული.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოიპოვება ბუნებრივი რესურსები: ტორფი (სოფ. ველისპირში და სოფ. ქვემო კარაბულახში, ლიცენზია არის გაცემული 9 ჰა-ზე დაახლოებით 141,000 მ3 ტორფის მოპოვებაზე), პემზა (ვულკანური წიდა) სოფ. მამულოსთან და განახლებასთან), კირი (სოფ. გომარეთში), ტუფი და მწვანე ტუფი (სოფ. ბაზაქლოსთან, მწვანე ტუფის კი სოფ. მთისძირთან), ბაზალტი (სოფ. იფნართან), სამშენებლო ქვიშა (სოფ. ქარიანთან და სოფ. საჯასთან), თიხა (სოფ. განთიადში), ფერადი ლითონები (სოფ. დიდი დმანისის მახლობლად, ლიცენზია არის გაცემული ფერადი ლითონების მოპოვებელ კომპანიაზე შპს RMG GOLD-ზე), შავი გრანიტი (სოფ. ამამლოსთან).

დმანისის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა 2019 წლის 1 იანვრის სტატისტიკით შეადგენს 20,4 ათას კაცს, რაც მთლიანად რეგიონის მოსახლეობის 5%-ია. მათგან ქალაქად მცხოვრებთა რაოდენობა, მუნიციპალიტეტის ფარგლებში, 14%-ია, ხოლო 86% ნაწილდება სასოფლო დასახლებებზე. მოსახლეობის რიცხოვნობა ბოლო 5 წლის მანძილზე (2015-2019წწ.) გაიზარდა 4%-ით. ზრდის ტენდენციით ხასიათდება მოსახლეობის სიმჭიდროვე ერთ კვ.კმ-ზე ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში (4%) და 2019 წლის 1 იანვრის მონაცემებით შეადგინა 17,0 კაც/კვ.კმზე.

სოციალური პაკეტის მიმღებთა რაოდენობა 2015 წლიდან 2018 წლის ბოლომდე გაიზარდა 3%-ით და მიაღწია 808 კაცს. რაც შეეხება პენსიის მიმღებთა რაოდენობას მოცემული დროის მონაკვეთში გაიზარდა 4%-ით (4 250 კაცი).

2014 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის შედეგებით ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის წილი 15+ ასაკის მოსახლეობაში არის 81%. 2018 წლის მონაცემებით მუნიციპალიტეტში ბიზნეს სუბიექტების წილი რეგიონულ მაჩვენებელთან მიმართებაში 3%-ია

და 1%-იანი კლებით ხასიათდება (2015 - 2018წწ.). სექტორულ ჭრილში თუ განვიხილავთ, მუნიციპალიტეტში ყველაზე დიდი მოცულობა უკავია საბითუმო და საცალო ვაჭრობას, თუმცა 2015 წლიდან 2018 წლამდე 10%-იანი კლება შეინიშნება. 16%-იანი ზრდით ხასიათდება დამამუშავებელი მრეწველობა და მუნიციპალიტეტზე მთლიანი რეგიონის მაჩვენებლის 3% მოდის. სტაბილურად იზრდება ადმინისტრაციული, დამხმარე მომსახურების საქმიანობები და უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული საქმიანობები.

დმანისის მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის 65% ეთნიკურად აზერბაიჯანელი ცხოვრობს, 33% ეთნიკურად ქართველი.

2.2 მუნიციპალიტეტის ეკონომიკა

სოფლის მეურნეობა. მუნიციპალიტეტის მთლიანი ფართობია 119,880 ჰა, საიდანაც სასოფლო სამეურნეო დანიშნულებისაა 85,947.8 ჰა. მათ შორის კერძო საკუთრებაშია 5,185.8 ჰა. ხოლო სახელმწიფოსა და მუნიციპალიტეტის საკუთრებაშია 80,762 ჰა. დანიშნულების მიხედვით მიწების გამოყენება შემდეგნაირად ხდება: საძოვარი 59,583 ჰა, სათიბი - 13,331 ჰა, სახნავი - 12,072 ჰა და მრავალწლიანი კულტურები -962 ჰა. ფართობების 54% (6,467 ჰა) კი სათიბად არის გამოყენებული.

საწარმოო დანიშნულებით გამოიყენება მეცხოველეობის პროდუქცია ხორცი, ყველი, რძე, მატყლი. განვითარებულია, როგორც მსხვილფეხა, ასევე წვრილფეხა პირუტყვის წარმოება, 338 ფერმერული მეურნეობის წამყვანი დარგი მეცხოველეობაა. შედარებით ნაკლები სარეალიზაციო დანიშნულება გააჩნია ფრინველს, კვერცხს და ხორცს. პროდუქციის რეალიზაცია ძირითადად თბილისის ბაზარზე ხდება, რომელიც ქვეყნის მასშტაბით საკვანძო ბაზარს წარმოადგენს. რადგან მუნიციპალიტეტში განვითარებულია მესაქონლეობა შესაძლებელია შეიქმნას რძის მიმღები და გადამამუშავებელი ქარხნები. საქონლის სასაქონლო მეურნეობა. ერთ-ერთი განვითარებული დარგია მეცხვარეობაც. შესაძლებელია შეიქმნას მატყლის დამამზადებელი-გადამამუშავებელი საამქრო. საზაფხულო სამოვრებზე დიდი რაოდენობით შემოედინება ცხვარი და საქონელი მომთაბარე მოსახლეობის მიერ სხვა რეგიონებიდან.

მუნიციპალიტეტს აქვს რესურსი, რომ მეცხოველეობა უფრო განავითაროს, თუმცა ვეტერინალური მომსახურების დეფიციტი და დაბალპროდუქტიული პირუტყვი გარკვეულწილად აფერხებს პროგრესს.

მუნიციპალიტეტში არსებობს მექანიზაციის მომსახურების ცენტრი (შპს „მექანიზატორი“), რომელიც მომსახურებას უწევს ყველას ვინც სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობითაა დაკავებული, თუმცა ტრაქტორების რაოდენობა სამუშაოების პიკის დროს არასაკმარისია, ამავდროულად მომსახურების მაღალი ფასი მოსახლეობისათვის ხელმიუწვდომელს ხდის ამ მომსახურებას, ამავდროულად არსებული ტექნიკური ბაზა საჭიროებს გაძლიერებას.

არსებული საინფორმაციო-საკონსულტაციო სამსახური კონსულტაციებს უწევს ყველა დაინტერესებულ პირს მათთვის საინტერესო და საჭირო საკითხებზე, როგორც მემინდვრობაში ასევე მეცხოველეობაში და მეფუტკრეობაში, აგრეთვე სამინისტროსა და მთავრობის მიერ განხორციელებულ პროგრამებზე და პროექტებზე. კონსულტაციებს უწევს როგორც ადგილზე (ოფისში), ასევე სოფლებში გასვლით და მოსახლეობასთან შეხვედრებზე.

შემნახველი და გადამამუშავებელი საწარმოების შექმნის ხელშეწყობით შესაძლებელი გახდება, მუნიციპალიტეტში წარმოებული პროდუქცია ადგილზე გადამამუშავდეს და სასაქონლო სახით მიეწოდოს ბაზარს, ეს კი ხელს შეუწყობს სოფლის მეურნეობაში დამატებითი თანხების მოზიდვას.

მუნიციპალიტეტის აგრარული სექტორის განვითარების მთავარი შემაფერხებელი მიზეზი საირიგაციო სისტემების არასრულყოფილი მუშაობაა, რომელსაც სრული რეაბილიტაციის და დატვირთვის შემთხვევაში შეუძლია გაასარწყავიანოს 3,900 ჰა სახნავი ფართობი, ამჟამად კი მხოლოდ 800 ჰა ექვემდებარება მორწყვას. ეს არის ერთ ერთი მთავარი მიზეზი, რის გამოც სახნავი ფართობები სათიბებად და საძოვრებად გამოიყენება.

საერთო ჯამში, სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარების მიზნით მნიშვნელოვანია ამ სფეროში არსებული პრობლემების და გამოწვევების დაძლევა, კერძოდ: ნაკვეთების გამოყენების დაბალი კოეფიციენტი, რაც ერთის მხრივ გამოწვეულია საირიგაციო სისტემის არაეფექტურობით და ტექნიკაზე ხელმისაწვდომობის ნაკლებობით, ხოლო მეორეს მხრივ ხარისხიანი სარგავ სათესლე მასალის და შხამ ქიმიკატების დეფიციტის გამო. საირიგაციო სისტემის სრული რეაბილიტაციით შესაძლებელი გახდება სახნავი ფართობების მნიშვნელოვანი ნაწილის გასარწყავიანება, რაც შეამცირებს გამოუყენებელი ფართობების რაოდენობას და გაზრდის პროდუქტიულობას. პირველადი წარმოების გადამამუშავებელი საწარმოების სიმცირე, რომელიც ვერ უზრუნველყოფს მინიციპალიტეტში წარმოებული ნედლეულის სრულად ათვისება გადამამუშავებას, პროდუქციის დიდი ნაწილი ნედლეულის სახით გაედინება მუნიციპალიტეტიდან და გადამამუშავდება სხვა რეგიონებში. სოფლის მეურნეობის სხვადასხვა დარგების გადამამუშავებელი საწარმოების შექმნის სტიმულირება სერიოზული წინსვლა იქნება მუნიციპალიტეტისათვის. იგი ხელს შეეწყოს სოფლის მეურნეობის ერთიანი სისტემის ჩამოყალიბებას (მემინდვრობა-მეცხოველეობა-მეღორეობამეფრინველეობა), რაც საბოლოო ჯამში შეამცირებს წარმოებული პროდუქციის თვითღირებულებას და დაზრდის რაოდენობას. ვეტერინალური მომსახურეობის პრობლემები თავს იჩენს მეცხოველეობის პროდუქციის რაოდენობასა და ხარისხში, რაც მნიშვნელოვნად აფერხებს დარგის განვითარებას. სოფლის მეურნეობაში დასაქმებული მოსახლეობის ცოდნის არასაკმარისი დონე თითქმის ყველა დარგში იწვევს მნიშვნელოვანი აგროტექნიკური ღონისძიებების უგულვებელყოფას მათი მხრიდან, რაც უარყოფითად აისახება დარგის რენტაბელობაზე და ხშირ შემთხვევებში მიღებული პროდუქციის რეალიზაციიდან მიღებული შემოსავალი დანახარჯების ტოლფასია.

ადგილობრივი კადრების გადამზადება სოფლის მეურნეობის სხვადასხვა სფეროებში და ფერმერების დონეზე ექსტენციური მომსახურეობის ეფექტური მექანიზმის დანერგვა ხელს შეუწყობს მოსახლეობაში ცოდნის დონის ამაღლებას, რის შედეგადაც უზრუნველყოფილი იქნება არსებული დარგების სრული აგროტექნიკური ციკლის შენარჩუნება პირველადი წარმოებიდან საბოლოო პროდუქტამდე, რაც საბოლოო ჯამში უზრუნველყოფს წარმოებული პროდუქციის გაზრდილ რაოდენობას და ხარისხს.

ეკონომიკის განვითარებას ხელს უწყობს სხვადასხვა გარემოება, რომეთაგან მნიშვნელოვანია, რომ შეიქმნას სასოფლო სამეურნეო კოოპერატივები, ამოქმედდეს მთის განვითარების კანონი, მუდმივად იქმნება დროებითი სამუშაო ადგილები. ინფრასტრუქტურულ და სოფლის მხარდამჭერი პროგრამით განხორციელებული პროექტებზე ძირითადად დასაქმებულია ადგილობრივი მოსახლეობა.

არსასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა. ეკონომიკური განვითარების მიზნით მნიშვნელოვანია ტურიზმის განვითარება. დმანისის მუნიციპალიტეტი და მისი შემოგარენი 190-ზე მეტი ისტორიული და არქიტექტურული ძეგლისგან შედგება, რომელიც შუა საუკუნეებით თარიღდება. ამ მუნიციპალიტეტში მდებარეობს იუნესკოს მსოფლიო კულტურული მემკვირდეობის სიაში შეტანილი მთა, სადაც 1,800,000 წელზე მეტი ხნის პირველი ევროპელები, ზეზვა და მზია აღმოაჩინეს.

დმანისის მუნიციპალიტეტი არქეოლოგიური გათხრების შედეგად აღმოჩენილი ექსპონატებისა და თავის ისტორიული წარსულით, გეოგრაფიული და ეკონოლოგიური მდგომარეობით ტურისტებისა და დამსვენებლებისათვის იქნება მიმზიდველი, რისთვისაც საჭიროა შესაბამისი ინფრასტრუქტურა, განთავსების ობიექტების მშენებლობა ან არსებულის კეთილმოწყობა. მნიშვნელოვანია ოჯახური სასტუმროების განვითარება და ხელშეწყობა. ტურიზმის განვითარებას ხელშეწყობის მიზნით, მუნიციპალიტეტში უკვე შეიქმნა ტურისტული საინფორმაციო ცენტრი, რომელიც სრულად მიაწვდის ტურისტულ სააგენტოებს საჭირო ინფორმაციებს. თუმცა, მოსაწესრიგებელია ტურისტული ინფრასტრუქტურა, განსახორციელებელია ტურისტული მარშრუტების მარკირება(მონიშვნა), განსათავსებელია საინფორმაციო დაფები და ა.შ.

რეგიონში ჩამოსული ტურისტებისთვის დმანისის მუნიციპალიტეტი შესანიშნავ საწყის პუნქტს წარმოადგენს. თუმცა, დმანისის მრავალეთნიკური მუნიციპალიტეტის ტურისტული პოტენციალი, დაბალი ცნობადობიდან გამომდინარე, ნაკლებად არის ათვისებული. ამ რეგიონში მდებარე უამრავი ისტორიული და არქიტექტურული სანახაობის გარდა, უფრო აქტიური და გარე ტურიზმის მოყვარულთათვის ბევრი სხვა შესაძლებლობაც არსებობს. თუმცა, პოპულარული ისტორიული და ბუნებრივი ძეგლების დათვალიერების შემდგომ ვიზიტორი ადგილზე ვერ ყოვნდება და იძულებულია მალევე დატოვოს მუნიციპალიტეტი. რადგან მუნიციპალიტეტში არ არსებობს სივრცე სადაც, ვიზიტორები შესაძლებლებენ გაეცნონ

მრავალეთნიკურ კულტურას და მიიღონ მეტი ინფორმაცია ეთნო-ტრადიციულ მოტივებზე შექმნილი მრავალფეროვანი პროდუქციის შესახებ.

ქართულ-სომხურ საზღვარზე ტურისტული მარშრუტების შესაქმნელად პირველი ნაბიჯები უკვე იდგმება. საოჯახო სასტუმროებში ინფრასტრუქტურისა და მომსახურების შექმნა ან გაუმჯობესება მოხდა, რათა რეგიონში ჩამოსულმა ადგილობრივმა თუ საერთაშორისო სტუმრებმა თბილი დახვედრა მიიღონ. ყველა ტურისტული შესაძლებლობის შესახებ ინფორმაცია დმანისსა და მის სომეხ მეზობლებს შორის მჭიდრო თანამშრომლობით შემუშავდა და მისი მოპოვება რეგიონში მდებარე ტურისტულ ცენტრებშია შესაძლებელი.

უახლოეს მომავალში ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებით, ეკო-მარშრუტებისა და უფრო მეტი ტურისტული ოფისის ორგანიზებით, კიდევ უფრო გაუმჯობესდება ტრანსსასაზღვრო რეგიონის ტურისტული პოტენციალი. შემდგომში აგრო-ტურიზმის განვითარებით რეგიონში გაიზრდება დასაქმება, რაც ხელს შეუწყობს ამ ტერიტორიიდან ახალგაზრდების მიგრაციის შემცირებას.

მუნიციპალიტეტის ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა გამოიხატება შემდგომში: საავტომობილო ინფრასტრუქტურის მოწყობა, ხიდების მშენებლობა, ბარიერების და რეკლამის გაკეთება იმისა თუ რა ადგილებია ტურისტებისთვის საინტერესო, სკვერებისა და დასასვენებელი პარკების მოწყობა, ქალაქის იერსახის გაუმჯობესება, ტურისტული ადგილების დასუფთავება და მყარი ნარჩენების გატანა.

2.3 მუნიციპალიტეტის ინფრასტრუქტურა

დმანისში გადის სახელმწიფო მნიშვნელობის გზები: ფონიჭალა-მარნეული-გუგუთის მიმართულებით 44 კილომეტრიანი მონაკვეთი, სომხეთის მიმართულებით და დიდი დმანისი-დმანისი-გომარეთი-ბედიანის მიმართულებით 70 კილომეტრიანი მონაკვეთი, წალკის და თეთრიწყაროს მიმართულებით.

დმანისის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე სასმელი წყლის მომარაგების სისტემაში საერთო ჯამში არის 60 დიდი და პატარა სათავე, ყველა მათგანი ფუნქციონირებს და დამაკმაყოფილებელ მდგომარეობაშია. სასმელი წყალი ყველა დასახლებულ პუნქტს მიეწოდება.

საკანალიზაციო სისტემა მოწყობილია მხოლოდ ქ. დმანისში და მისი საერთო სიგრძე შეადგენს 16.5 კმ-ს. სისტემა ფუნქციონირებს დამაკმაყოფილებლად.

ქ. დმანისში შიდა გზები არის სრულად რეაბილიტირებული, ხოლო სოფლების მისასვლელი გზების 61% არის ასფალტ ბეტონის, გარდა 12 მთაში არსებული პატარა სოფლების 65 კმ-მდე სიგრძისა, აქედან 23 კილომეტრამდე საჭიროებს ბეტონის გზას, რადგან გზის აღნიშნული მონაკვეთი გადის ტყეში და მოსახლეობის ზამთრისთვის საჭირო საშუაშე მასალის მოსამარაგებლად, მოძრაობენ მძიმე წონიანი ავტომობილები.

ელექტრო ენერჯია მიეწოდება ყველა სოფელს და მოსახლეობას ამ მხრივ პრობლემა ნაკლებად აქვთ. რაც შეეხება გაზიფიცირებას თითქმის არცერთ სოფელში ბუნებრივი აირი არ არის. ასევე პრობლემატურია გარე განათება სოფლებში.

ქ. დმანისში ცენტრალურ მოედანზე მოსასვენებელი და გასართობი მიზნებისთვის გვხვდება სკვერი, აგრეთვე სკვერები არის მოწყობილი წმინდა ნინოს N38 მდებარე მინი სტადიონის მიმდებარედ და აღმაშენებლის ქუჩაზე. სკვერები არის მოწყობილი სპორტული მოედნებით, საბავშვო ატრაქციონებით, მოსასვენებელი ადგილებით, მწვანე ბალახით, შადრევნებით. მუნიციპალიტეტში შესაძლებელია განვითარდეს სამთო და სამონადირეო ტურიზმი. ნაქალაქარის არსებობა საშუალებას აძლევს მუნიციპალიტეტს დააინტერესოს ტურისტები და განავითაროს ტურისტული ინფრასტრუქტურა.

2.4 ჯანდაცვა და სოციალური მდგომარეობა

ჯანდაცვის მომსახურების ხელმისაწვდომობა. მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვის ხელშეწყობა და მათი სოციალური დაცვა მუნიციპალიტეტის ერთ-ერთ მთავარ პრიორიტეტს წარმოადგენს.

დმანისის მუნიციპალიტეტში მოქმედებს ერთი საავადმყოფო შპს „ახალი სამედიცინო ცენტრი“, სადაც დასაქმებულია 17 ექიმი და 19 ექთანი, 20 ადგილიანია (აქედან 5 საწოლი გათვლილია ინტენსიურის, რეანიმაციის, მიმღებისათვის).

დმანისის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობას ემსახურება 10 ამბულატორია, რომელსაც „სოფლის ექიმის“ პროგრამის ფარგლებში ყავს 10 ოჯახის ექიმი, მაგრამ არ არის საკმარისი, რადგან ხშირ შემთხვევებში პაციენტების გადაყვანა ხდება მეზობელ რაიონსა და თბილისში. ქ. დმანისშია განთავსებული სსიპ „სასწრაფო სამედიცინო დახმარების ცენტრი“ დმანისის რაიონული სამსახური. ემსახურება 2 სასწრაფო მანქანა, 8 ბრიგადაა (+ ერთი სარეზერვო). ჯამში მუშაობს სასწრაფოში 9 ექიმი, 9 ექთანი, 9 მძღოლი, სანიტარი - 1. ასევე არ არის საკმარისი სასწრაფო დახმარების მანქანები, მუნიციპალიტეტის რელიეფიდან და სოფლების განლაგებიდან გამომდინარე, ასევე ზაფხულობით მოსახლეობის რაოდენობის მატებასთან დაკავშირებით საჭიროებს მინიმუმ 2 ავტომობილის დამატება, რომ დროულად მოხდეს პაციენტებისთვის პირველადი სამედიცინო დახმარების აღმოჩენა.

სოციალური მომსახურება. სოციალური პაკეტის მიმღები შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა რაოდენობა შეადგენს 579-ს, ხოლო მარჩენალდაკარგულთა რაოდენობა - 145-ს, სამამულო ომის მონაწილე - 4, სხვა ტერიტორიული მთლიანობის - 14, საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისთვის - 124, სამხედრო ძალების - 4, ომში დაღუპული ოჯახის წევრი - 1, მარჩენალ დაკარგული - 45. დმანისის მუნიციპალიტეტში ცხოვრობს 541 იძულებით გადაადგილებული პირი, მათგან დევნილთა შემწეობის მიმღებია 407 პირი.

დმანისის მუნიციპალიტეტში მოქმედებს 6 ადგილობრივი პროგრამა, რომელიც მუნიციპალიტეტის სოციალურად დაუცველ მოსახლეობაზეა გათვლილი. ასევე არის შექმნილი სხვა და სხვა კომისია, რომელიც შშმ პირთა საზოგადოებაში გააქტიურებას შეუწყობს ხელს, მათ აქტიურად ჩართულობას საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

2.5 განათლება, კულტურა და სპორტი

განათლებაზე ხელმისაწვდომობა. მუნიციპალიტეტში არ არის უმაღლესი სასწავლებელი და შესაბამისად, უმაღლესი განათლების მიღება ხდება ძირითადად თბილისში.

მუნიციპალიტეტში სკოლამდელი აღზრდის ხელმისაწვდომობა არის მცირე კონტიგენტისთვის, არსებული ბაღებში არის ცენტრალური გათბობის სისტემები, გაკეთებული აქვს სახურავებს რეაბილიტაცია, ნაწილობრივ გარემონტდა სველი წერტილები, სასადიო ოთახები და საძინებლები. მაგრამ არ არის საკმარისი და შენობებს ესაჭიროება სრული რემონტი, ეზოების კეთილმოწყობა.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე სრულად რომ უზრუნველყოს სკოლამდელი ბავშვის მიღება, საჭიროა სოფლებში დამატებით 6 საბავშვო ბაღის მშენებლობა და კეთილმოწყობა, სოფლების სკოლამდელი ბავშვის რაოდენობისა, სოფლის სიდიდიდან და სოფლებს შორის მანძილებიდან გამომდინარე.

დმანისის მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს 9 სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულება, სადაც 26 აღზრდელი ემსახურება 340 აღსაზრდელს. იგეგმება სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების ეზოების კეთილმოწყობა, შიდა სარემონტო სამუშაოების ჩატარება, ინვენტარისა და სათამაშოების შეძენა.

დმანისის მუნიციპალიტეტში 27 ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაა/სკოლაა, მათ შორის, 16 სკოლა არის საშუალო და 11 არის საბაზისო. მოსწავლეთა რაოდენობა 2,904-ია.

კულტურისა და სპორტის სერვისები. დმანისის მუნიციპალიტეტში მოქმედებს სსიპ „დმანისის ზინაიდა კვერენჩილაძის სახელობის სახელმწიფო დრამატული თეატრი, ა(ა)იპ „კულტურისა და ხელოვნების ცენტრის არქეოლოგიური საექსპოზიციო დარბაზი“, სოფ. პატარა დმანისში დმანისის ნაქალაქარის მუზეუმი ღია ცის ქვეშ (საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ფილიალი), ა(ა)იპ „კულტურის და ხელოვნების ცენტრში“ ფუნქციონირებს ხალხური რეწვის, სიმღერების, სგალობლების, ცეკვების და საკრავების წრეები. ასევე, დმანისში არის 200-ზე მეტი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი, მათ შორის ყველაზე გამორჩეული, ისტორიული ადგილია დმანისის ნაქალაქარი.

მუნიციპალიტეტში არის 6 დიდი და 7 პატარა სტადიონი (მინი), ომარ მუმლაძის სახელობის სპორტული დარბაზი. დმანისის მუნიციპალიტეტის გამგეობის დაქვემდებარებაშია ა(ა)იპ „ომარ მუმლაძის სახელობის დმანისის სპორტული სკოლა“, სადაც არის შემდეგი წრეები: ფეხბურთი,

ჭიდაობა, კარატე, ჭადრაკი. სპორტსმენთა რაოდენობიდან გამომდინარე ქ. დმანისის ესაჭიროება 2 სპორტული დარბაზი, ხოლო სოფლებში დამატებით 10 მინი სტადიონი და 10 სპორტული დარბაზი. რეაბილიტაცია ესაჭიროება შემდეგ სპორტულ ობიექტებს: მაშავერის და სოფ. განთიადის დარბაზის რეაბილიტაცია და შესაბამისი ინვენტარით აღჭურვა, სოფ. გომარეთის დარბაზის და სოფ. დიდი დმანისის დარბაზის შესაბამისი ინვენტარით აღჭურვა.

ქ. დმანისის და სოფ. გომარეთის კულტურის ობიექტებს ესაჭიროებათ რეაბილიტაცია და აღჭურვა, ასევე საჭიროებას წარმოადგენს ქ.დმანისის სპორტული დარბაზის რეაბილიტაცია და აღჭურვა, სოფელ განთიადის, სოფელ მაშავერასა და სოფელ დიდი დმანისის დარბაზის რეაბილიტაცია და აღჭურვა. სოფ. გომარეთის დარბაზის აღჭურვა.

2.6 გარემოს დაცვა

ტყით დმანისის მუნიციპალიტეტში 23,936 ჰა ფართობია დაფარული, რაც მისი მთლიანი ტერიტორიის 20%-ს შეადგენს. ეს ტყეები ძირითადად ტყეკაფის კატეგორიას განეკუთვნება. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ფაქტიურად აღარ არსებობს ჭალისპირა ტყეები (დარჩენილია დაახლოებით 0,5 ჰა) და ქარსაცავი ზოლები, რომელსაც ამჟამად 10 ჰა-მდე უჭირავს. მუნიციპალიტეტის ტყეებში ადგილი აქვს სოციალურ და მოვლით ჭრას.

დმანისის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის ტყეებში ბინადრობს წითელ ნუსხაში არსებული სახეობების ცხოველები.

მუნიციპალიტეტში გავრცელებულ ბუნებრივ საფრთხეებს განეკუთვნება: ძლიერი ქარი, მიწისძვრა, ძლიერი წვიმა, წყალდიდობა/წყალმოვარდნა, ღვარცოფი, ქვა-ზვავი, გვალვა და სეტყვა. გვალვიანობა დამახასიათებელია ივლისსა და აგვისტოში.

საკანალიზაციო კოლექტორები გააჩნია მხოლოდ ქ. დმანისს და მათი მდგომარეობა სავალალოა, არ არსებობს წყალგამწმენდი, შესაბამისად ჩამდინარე წყლები გაუწმენდავად ჩაედინება მდინარეებში.

ნაპირსამაგრი სამუშაოები ჩატარდა ქ. დმანისში კოსტავას ქუჩაზე მეწყერის შედეგად ჩანგრეულ გზას და სოფ. ირგანჩაიში და ბაზაქლოში მოვარდნილი დიდი წყლის შედეგად წაღებული გზის ნაწილს. სოფ. ირგანჩაიში გაიწმინდა მდინარის კალაპოტი.

ნარჩენების შეგროვება/გატანა/განთავსებას ახორციელებს ა(ა)იპ „დმანისის მუნიციპალიტეტის კომუნალური სამსახური“. ნარჩენების საბოლოო განთავსება ხდება ქ. დმანისის მიმდებარე ტერიტორიაზე ყოფილი მეურნეობის ტერიტორიაზე, ცენტრიდან 3 კმ. დაშორებით არსებულ ნაგავსაყრელზე. დასუფთავების სამსახური ემსახურება დმანისის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის 30%.

მუნიციპალიტეტში მოქმედებს 100% კონტეინერული სისტემა. კონტეინერების რაოდენობა მთლიანად შეადგენს 204 ერთეულს, საიდანაც 130 ლითონისაა, ხოლო 74 პლასტმასის. გააჩნიათ

2 კომპაქტორი ნაგავმზიდი მანქანა. არ გააჩნიათ სპეც-ავტო მეურნეობის სამრეცხაო, რაც წარმოადგენს რისკს დაბინძურდეს წყალსატევები ნახმარი წყლების მასში გაშვებით. არ ხდება საყოფაცხოვრებო ნარჩენების დახარისხება. **2.7 მუნიციპალური სერვისები და მმართველობა** ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებია მუნიციპალიტეტის მერია და საკრებულო.

მუნიციპალიტეტში მცხოვრებ მოსახლეობას ადგილზე შუძლიათ მიიღონ მათთვის საჭირო მომსახურება შემდეგ საჯარო დაწესებულებებში:

- იუსტიციის სამინისტროს სამოქალაქო და საჯარო რეესტრები, ნოტარიუსი;
- არქივი;
- პრობაციის ეროვნული ბიურო;
- დმანისის მაგისტრანტი სასამართლო;
- სახანძრო სამაშველო სამსახური;
- შსს დმანისის რაიონული სამმართველო;
- დმანისის სასწრაფო დახმარება;
- საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დმანისის საინფორმაციოსაკონსულტაციო სამსახური;
- სურსათის უვნებლობის სამსახური;
- სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს ქვემო ქართლის სატყეო სამსახურის დმანისის სატყეო უბანი;
- სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტო დმანისის მუნიციპალური განყოფილება, დმანისის საგანმანათლებლო რესურსცენტრი.

2020 წლის ბიუჯეტის ასიგნებები შეადგენს 11,472 ათას ლარს, საიდანაც ბიუჯეტის 52% არის გათვალისწინებული ინფრასტრუქტურის მშენებლობა-რეაბილიტაციაზე, რადგან მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტებისთვის ფინანსები გამოიყოფა სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, რაც ამ ეტაპზე არ არის ასახული ბიუჯეტში და წლის განმავლობაში დაემატება. დასუფთავებისა და გარემოს დაცვის ღონისძიებებზე ძირითადად მუნიციპალიტეტის საკუთარი სახსრებიდან მოდის 2020 წლის ბიუჯეტის 6%, განათლებაზე 6%, კულტურა, ახალგაზრდობა და სპორტის მიმართულებით - 8%, მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის უზრუნველყოფის კუთხით - 5% (მოიცავს მეტწილად მუნიციპალიტეტის საკუთარი ბიუჯეტიდან გამოყოფილ დაფინანსებას).

3.SWOT ანალიზი

ძლიერი მხარეები	სუსტი მხარეები
<ul style="list-style-type: none"> ☐ მუნიციპალიტეტის მდებარეობა სატრანსპორტო კორიდორების გადაკვეთისა და აღმოსავლეთ-დასავლეთის ენერგოკოორდორის ზონაში; ☐ ხელსაყრელი ბუნებრივ-კლიმატური პირობები სასოფლოსამეურნეო საქმიანობებისთვის; მოსახლეობის ბუნებრივი მატების დადებითი მაჩვენებელი; ინკლუზიური სწავლების დანერგვის კარგი მაჩვენებელი; მდინარეების და ტბების დიდი რესურსი; სხვადასხვა სასარგებლო წიაღისეულის დიდი მარაგები; ტყის რესურსი და ბიომრავალფეროვნება. 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე გაუმართავი ინფრასტრუქტურა (სამშენი წყლის, საკანალიზაციო და სანიაღვრე, ბუნებრივი აირი, ინტერნეტი, გზები, ტურისტული ინფრასტრუქტურა) მძიმე ეკოლოგიური გარემო (დაბინძურებული წყალი, ჰაერი); მუნიციპალიტეტში არსებული საინვესტიციო პოტენციალის შესახებ ინფორმირებულობის დაბალი ხარისხი; ინვესტიციების სიმწირე და ინვესტიციების მუშაობის არასაკმარისი გამოცდილება; ☐ ფინანსური ინსტიტუტების სერვისებზე შეზღუდული ხელმისაწვდომობა; ☐ ტურისტული მომსახურების დაბალი დონე; ☐ სოფლის მეურნეობის მოდერნიზაციის, აგროწარმოებისა და ლოჯისტიკის განვითარების არასათანადო დონე; ☐ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის შემკრები, შესანახი მაცივარ/საწყობების და გადაამუშავებელი ობიექტების ნაკლებობა; ☐ პროფესიული სასწავლებლების არარსებობა; ☐ კულტურის ცენტრების, პარკების, ბიბლიოთეკების, სპორტული სკოლების არასაკმარისი რაოდენობა და ინფრასტრუქტურის არაადაამაკოფიციენტი მდგომარეობა; ☐ სამედიცინო-პროფილაქტიკურ დაწესებულებებში თანამედროვე ტექნიკური აღჭურვილობის ნაკლებობა;

	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ეთნიკური უმცირესობების არასათანადოდ ინტეგრაცია სასწავლო პროცესში; ☐ კარიერების დამუშავების მოძველებული მეთოდები; ☐ თევზჭერის, ნადირობისა და მცენარეების შეროვების ბრაკონიერული პრაქტიკა;
--	---

SWOT ანალიზი

შესაძლებლობები	საფრთხეები
<ul style="list-style-type: none"> ☐ კერძო და საჯარო სექტორებს შორის თანამშრომლობის გაღრმავება ორივე სექტორისათვის სასარგებლო პროექტების გამოსავლენად და განსახორციელებლად; ☐ ინვესტირების გაზრდილი ინტერესი არსებული წიაღისეულის მიმართ; სამრეწველო ინდუსტრიის განვითარების პოტენციალი; რეგიონის ტურისტული ცნობადობის გაზრდა სათანადო მარკეტინგული კამპანიის საშუალებით; ☐ წიადაგის ანალიზის ლაბორატორიის შექმნა და სრულფასოვანი დატვირთვა; ☐ გამოუყენებელი/ ნასვენი ფართობების ჩართვა წარმოებაში; ☐ ადამიანური რესურსების პროფესიული გადამზადების ხელშეწყობა; ☐ ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების წახალისება; 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ბუნებრივი და სტატიური მოვლენების გამო არსებული ინფრასტრუქტურის დაზიანების საფრთხე; ეკონომიკური კრიზისის შედეგად მუნიციპალიტეტში ინვესტიციების შემცირება; ტურისტული ზონების დაზიანება და ტურისტული პოტენციალის დაქვეითება; ☐ ეკოზოოტიური დაავადებების გავრცელება; საგანმანათლებლო სექტორიდან მაღალი კვალიფიკაციის სპეციალისტების გადინება; ☐ სატყეო ფონდის შემცირება და გარემოს დეგრადაცია; ☐

4. განხორციელების მექანიზმი

მუნიციპალიტეტის ხელისუფლება დოკუმენტით წარმოდგენილი გეგმებისა და ხედვების განხორციელებისას გაითვალისწინებს შემდეგ პრინციპებს:

გამართული კოორდინაცია სხვადასხვა მხარეებთან - პოლიტიკის დოკუმენტის განხორციელების შედეგადად მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ყველა საჯარო უწყების ეფექტურ კოორდინაციაზე. განსაკუთრებული როლი უჭირავს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის კოორდინაციას ცენტრალურ ხელისუფლებასთან. იმისთვის რომ ადგილობრივ დონეზე განხორციელებული პროექტები იყოს ხარჯეფექტიანი მართველობის ორ დონეზე დაგეგმილი ღონისძიებები ერთმანეთს უნდა ავსებდეს, არ ხდებოდეს აქტივობების გამეორება და იყოს მჭიდრო კომუნიკაცია ორივე მხარეს შორის. შესაბამისად, ადგილობრივი ხელისუფლების მხრიდან მოხდება ცენტრალური ხელისუფლების გეგმებისა და ხედვების გათვალისწინება ადგილობრივი პოლიტიკის დაგეგმვისას, მჭიდრო იქნება ცენტრალურ სახელისუფლებო უწყებებთან კოორდინაცია.

პარტნიორობა - პოლიტიკის დოკუმენტით გათვალისწინებული შედეგების ეფექტურად მიღწევისთვის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს პარტნიორობა სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებთან. პარტნიორობა გათვალისწინებული არის როგორც დოკუმენტის შემუშავების ეტაპზე, ისე მისი განხორციელების ეტაპზე. თითოეულ მხარეს, ეს იქნება თავად ადგილობრივი ხელისუფლება, არასამთავრობო ორგანიზაციები, ბიზნეს სექტორი თუ სხვა, აქვს საკუთარი როლი და პასუხისმგებლობა ერთიანი მიზნებისა და ამოცანების მიღწევაში. შესაბამისად, პარტნიორობის პრინციპი იქნება ერთ-ერთი ფუძე დოკუმენტში წარმოდგენილი მიზნებისა და ამოცანების მიღწევისთვის აქტივობების დაგეგმვისა და განხორციელებისას.

კანონიერების პრინციპი - ფინანსური სახსრების ხარჯვა მოხდება ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად. ფუნქციები მართველობის სხვადასხვა დონეზე მკაფიოდ იქნება გამიჯნული და გადანაწილებული. ფინანსური პასუხისმგებლობა დაეკისრება აქტივობის დამფინანსებელ ორგანიზაციას.

წინამდებარე სამოქმედო გეგმა მოიცავს მიზნების, ამოცანების, აქტივობების, აქტივობის შედეგის ინდიკატორის, განხორციელების პერიოდის, შესაბამისი ბიუჯეტის, დაფინანსების წყაროსა და განმახორციელებელი უწყების შესახებ კონსოლიდირებულ ინფორმაციას. სამოქმედო გეგმის ხანგრძლივობა შეადგენს 2 წელს.

ახალი სამოქმედო გეგმის შემუშავებამდე განხორციელდება არსებულის მონიტორინგი და შეფასება, რაც საფუძველი იქნება მომდევნო 2 წლიანი პერიოდის მეტად ეფექტურად და ხარჯეფექტიანად დასაგეგმად. სამოქმედო გეგმის მონიტორინგი და შეფასება მთლიანი დოკუმენტის შუალედური შეფასების ნაწილს წარმოადგენს.

შედეგად, შესაძლებელია სამოქმედო გეგმაში ცვლილებების შეტანა, თუმცა საჭიროა აღნიშნული ცვლილებების მიზანშეწონილობის დასაბუთება.

სამუშაო ჯგუფმა დოკუმენტით გათვალისწინებული მიზნებისა და ამოცანების მისაღწევად განსაზღვრა შემდეგი აქტივობების განხორციელების საჭიროება, რა მიმართულებითაც მუნიციპალიტეტი იმუშავებს დამატებითი ფონდების მოძიებაზე ან/და საკუთარი ბიუჯეტიდან დაფინანსების გამოყოფაზე:

ამოცანა 1.1. ინვესტიციების მოზიდვის ხელშეწყობა ამოცანა 1.2. ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობა ამოცანა 1.3. ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა ამოცანა 1.5. ბიზნეს საკონსულტაციო ცენტრის შექმნა ამოცანა 1.6. მუნიციპალიტეტის საინვესტიციო პოტენციალის წარმოჩენა ინვესტიციების მოზიდვის სტიმულირების მიზნით ამოცანა 2.2. ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფის ხელშეწყობა ამოცანა 3.1. გამწმენდი ნაგებობების მოწყობა და საკანალიზაციო სისტემის მოწესრიგება ამოცანა 3.2. ქარსაცავი ზოლების აღდგენა/გაშენიანება
ამოცანა 3.3. მყარი ნარჩენების მართვის გაუმჯობესება

2020-2021 წლების სამოქმედო გეგმა

მოზანი 1:	ადგილობრივი ეკონომიკის განვითარების ხელშეწყობა, ბიზნესის ხელშეწყობა ეფექტური სერვისების უზრუნველყოფით და მიმზიდველი საინვესტიციო გარემოს შექმნა	მდგრადი განვითარების მიზნებთან (SDGs) კავშირი:	2,8,12												
სოფლის-მეურნეობის განვითარების ხელშეწყობა															
ამოცანა 1.4 სოფლის მეურნეობის ინდიკატორი 1.4	<table border="1"> <thead> <tr> <th>საბაზისი</th> <th>სამიზნე</th> </tr> <tr> <th>წელი</th> <th>შუალედური</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2020</td> <td>2022</td> </tr> <tr> <td></td> <td>2023</td> </tr> </tbody> </table>	საბაზისი	სამიზნე	წელი	შუალედური	2020	2022		2023	<table border="1"> <thead> <tr> <th>სამიზნე</th> <th>დადასტურების წყარო</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>საბოლოო</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	სამიზნე	დადასტურების წყარო	საბოლოო		
საბაზისი	სამიზნე														
წელი	შუალედური														
2020	2022														
	2023														
სამიზნე	დადასტურების წყარო														
საბოლოო															
აქტივობის აღწერა	<p>გაუმჯობესებულია სოფლის მეურნეობის დარგის განვითარებასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურისა და სერვისების მდგომარეობა, გაზრდილი დარგში ჩართული მეწარმეების შემოსავლები და დარგის მწარმოებლობა</p>	<p>დაფინანსების წყარო</p> <table border="1"> <tr> <td>მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი</td> <td>სხვა</td> </tr> <tr> <td>ოდენობა []</td> <td>ოდენობა []</td> </tr> <tr> <td>კოდი []</td> <td>ორგანიზაცია</td> </tr> </table>	მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი	სხვა	ოდენობა []	ოდენობა []	კოდი []	ორგანიზაცია	<p>იპივინინი</p>						
მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი	სხვა														
ოდენობა []	ოდენობა []														
კოდი []	ორგანიზაცია														

განხორციელების მექანიზმი

1.	სასოფლო	1.4	გაუმჯობესებული გარემო სასოფლო სამეურნეო საქმიანობისათვის	იყოს	ზედება აზი ქვანცაი	20202021	291,000				
4.	სავარგულუბამდე მისასვლელი	.1.									
1	საგზაო	1									

ინფრასტრუქტურის განვითარება - სოფ. დაგარახლოს შიდა გზის რეაბილიტაცია (850 გრძ.მ)	1.4	სასოფლო	გაუმჯობესებული გარემო სასოფლო სამეურნეო საქმიანობისათვის	იანვრე
ინფრასტრუქტურის განვითარება - სოფ. კიზილაჯლოს შიდა გზების რეაბილიტაცია (1165 გრძ.მ)	2.1	მისასვლელი საგზაო	გაუმჯობესებული გარემო სასოფლო სამეურნეო საქმიანობისათვის	იანვრე
ინფრასტრუქტურის განვითარება - სოფ. ბაზაქლოში შიდა გზის მოწყობა (500 გრძ.მ)	3.1	მისასვლელი საგზაო	გაუმჯობესებული გარემო სასოფლო სამეურნეო საქმიანობისათვის	იანვრე
სარწყავი არხების გაწმენდა, მშენებლობა და რეაბილიტაცია - დმანისის მუნიციპალიტეტის	4.1	სარწყავი არხების	სოფლის მეურნეობის განვითარება	იანვრე

სოფელ მთისძირში წყლის სათავე ნაგებობის, შემკვრების/რეზერვუარისა და მაგისტრალური ხაზის მოწყობის სამუშაოები					2020/2021	1161054							
მიზანი 2	მოსახლეობისათვის საცხოვრებლად უსაფრთხო და ხელსაყრელი გარემოს შექმნა							მდგრადი განვითარების მიზნებთან (SDGs) კავშირი:		6,9			
ამოცანა 2.1	მუნიციპალიტეტის საგზაო ინფრასტრუქტურისა და მიწისქვეშა კომუნიკაციების (სასმელი წყლის, საკანალიზაციო და სანიაღვრე) მოწყობა/რეაბილიტაცია												
ამოცანის შედეგის ინდიკატორი 2.1	გაუმჯობესებულია საგზაო და კომუნალური ინფრასტრუქტურა, გაუმჯობესებულია მოსახლეობის საცხოვრებელი პირობები	საბაზისო	სამიზნე		შუალედური		საბოლოო		დადასტურების წყარო				
			წელი	2020	2022	2023							
			ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური							
აქტივობა	აქტივობის შედეგის ინდიკატორი		ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური	ფინანსური

განხორციელების მესხნიზმი

		ოდე ნ ობა [0]	კო დი [0]	ოდენ ობა [0]	ორგან იზაცია					
2.1.1.1	სოფ მამვერაში მისასვლელი გზის რეაბილიტაცია (900 გრძ.მ)	გაუმჯობესებული საცხოვრებელი გარემო	დაცნე	სახელმწიფო თანადა ფინანსე ბა	20202021	417,000				
2.1.2.2	დმანისის მუნიციპალიტეტ სოფელ კაკლიანში (აზერბაიჯანული) შიდა გზა (570 გრძ.მ)	გაუმჯობესებული საცხოვრებელი გარემო	დაცნე	სახელმწიფო თანადა ფინანსე ბა	20202021	489,000				
2.3.1.1	ამამლოს შიდა გზის მოწყობა (500 გრძ.მ)	გაუმჯობესებული საცხოვრებელი გარემო	დაცნე	სახელმწიფო თანადა ფინანსე ბა	20202021	333,000				
სოფ. ველისპირის წყალმომარაგების ვის ჭაბურღილის და ახალი რეზერვუარის მშენებლობა	გაუმჯობესებული საცხოვრებელი გარემო	დაცნე	სახელმწიფო თანადა ფინანსე ბა	20202021	119,999					

ამოცანა 2.3 ამოცანის შედეგის ინდიკატორი 2.3	სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა.	სამიზნე		დადასტურების წყარო
	უმჯობესდება სკოლამდელი განათლების ინფრასტრუქტურა და სერვისები	საბაზისო	შუალედური საბოლოო	

აქტივობა	წელი	2020	2022	2023	დაფინანსების წყარო
		დაფინანსების წყარო	მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი	სხვა	
2.3 1.1 1	სოფ. ჯავახში საბაგშვო ბაღის რეაბილიტაცია	საყარფი იცინყნაიიდან	ინცნყნა იანცნყნაიიდან	ინცნყნა იანცნყნაიიდან	ინცნყნა იანცნყნაიიდან
		აქტივობის შედეგის ინდიკატორი	ინცნყნა იანცნყნაიიდან	ინცნყნა იანცნყნაიიდან	ინცნყნა იანცნყნაიიდან
ამოცანა 2.4	კულტურისა და სპორტის სფეროს ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება	ინცნყნა იანცნყნაიიდან	ინცნყნა იანცნყნაიიდან	ინცნყნა იანცნყნაიიდან	ინცნყნა იანცნყნაიიდან

ამოცანის შედეგის ინდიკატორი 2.4	ხელი ეწეობა ჯანსაღ ცხოვრების წესს და ახალგაზრდების სპორტულ და კულტურულ აქტიურობას	წელი	2020	საზღვრის დასაზღვრად	სამიზნე		დადასტურების წყარო
					შუალედური	საბოლოო	
					2022	2023	
აქტიუობა	აქტიუობის შედეგის ინდიკატორი	საყარო რეგულარული აქტიუობა	დასაზღვრად რეგულარული აქტიუობა	დასაზღვრად რეგულარული აქტიუობა	რეგულარული აქტიუობა	რეგულარული აქტიუობა	დაფინანსების წყარო
					სხვა	სხვა	

განხორციელების მექანიზმი

	აღნიშვნა	ფინანსური წყარო	პერიოდი	ბიუჯეტი		ოქმის ნომერი	ფინანსური ინსტიტუტი
				ოქმის ნომერი	კოდი		
2. ახალგაზრდებს ცხოვრების ჯანსაღი წესი დამკვიდრება - დმანისის მუნიციპალიტეტის სოფელ ზემო ორთმანში სპორტული დარბაზის რეაბილიტაციისა დაგარე სანიტარული კვანძის მოწყობის სამუშაოების შესრულება	ხელი ეწოდა ჯანსაღ ცხოვრების წესს	182245	2020- 2021				

5. მონიტორინგი და შეფასება

განვითარების დოკუმენტით გათვალისწინებული მიზნებისა და ამოცანების მიღწევისკენ სვლის შესაფასებლად პოლიტიკის დაგეგმვის ეტაპზე მნიშვნელოვანია მონიტორინგისა და შეფასების კომპონენტის გათვალისწინება. გეგმის მონიტორინგი განხორციელდება სისტემატურად, რაც გულისხმობს მონიტორინგის და შეფასების გეგმის მიხედვით გაწერილი საქმიანობების განხორციელებას, აქტივობების და პროექტების შესრულების მეთვალყურეობას დროულად ხარვეზების, შეფერხებისა თუ წარმატების შემთხვევების გამოვლენის მიზნით.

მონიტორინგის მონაცემების რეგულარული გაანალიზება ადგილობრივ ხელისუფლებას შესაძლებლობას მისცემს საჭიროების შემთხვევაში შეიტანოს შესაბამისი პროგრამული ცვლილებები სამოქმედო გეგმის საერთო განხორციელებისა და მიზნის მიღწევის პროცესის ეფექტიანობის გასაუმჯობესებლად, საჭიროების შემთხვევაში.

მონიტორინგის ანგარიშები მომზადდება შემდეგი პრინციპებისა და ტექნიკური სტანდარტების დაცვით:

დროულობა - ანგარიშები მომზადდება დროულად, პერიოდის შერჩევა მოხდება საბიუჯეტო პროცესისა და კალენდრის გათვალისწინებით.

ფოკუსირებული - ანგარიშებში წარმოდგენილი იქნება ყველაზე მნიშვნელოვანი ინფორმაცია, მაგალითად, კონკრეტულ პრიორიტეტებსა და აქტივობებთან დაკავშირებული მიღწევები, შესაბამისი ინდიკატორებითა და მაჩვენებლებით.

მკითხველზე ორიენტირებული - ინფორმაცია წარმოდგენილი იქნება მომხმარებლისთვის გასაგებ და ადვილად აღქმადი ინსტრუმენტებით, დოკუმენტი იქნება მარტივად კითხვადი და აღსაქმელი.

რელევანტური - ანგარიშგება მოხდება მხოლოდ რელევანტურ და სტრატეგიულად მნიშვნელოვან საკითხებთან დაკავშირებით. დოკუმენტისთვის არარელევანტური იქნება ყოველდღიური ადმინისტრაციული ხასიათის ინფორმაციისა და აქტივობების შესახებ დეტალების აღწერა/წარმოდგენა, რაც არ სძენს დოკუმენტს დამატებით ღირებულებას, და ნაკლებად საინტერესოა საზოგადოებისათვის.

მონიტორინგისა და შეფასების ნაწილში ადგილობრივი ხელისუფლება მიესალმება საზოგადოების ორგანიზაციების, მოქალაქეებისა და ბიზნეს სექტორის ჩართულობას, რაც მეტად ეფექტიანს გახდის ამ პროცესს.

მონიტორინგი და შეფასება, რაც დაკავშირებულია სამოქმედო გეგმის განახლებასთან, დაგეგმილია 2 წელიწადში ერთხელ. გამომდინარე იქიდან, რომ 1 მარტამდე მზადდება

დანართი

ბიუჯეტის შესრულების ანგარიში, რასთან ერთად განხორციელდება მონიტორინგისა და შეფასების ნაწილიც, პირველი წლის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის გათვალისწინებით.

მონიტორინგი და შეფასება

შედეგების საფუძველზე კი მოხდება სამოქმედო გეგმის განახლება უკვე შემდეგი ორი წლისათვის.

შედეგად განხორციელდება:

- შედეგებისა და გავლენის შეფასება მიზნებისა და ამოცანების შესაბამისად საშუალო და გრძელვადიან პერიოდზე;
- გაუმჯობესებასთან დაკავშირებული მტკიცებულებებზე დაფუძნებული რეკომენდაციების შემუშავება;
- ანგარიშვალდებულებისა და გამჭვირვალობის დონის ამაღლება;
- რესურსების ეფექტიანი განაწილების ხელშეწყობა მიზნებსა თუ მიზნობრივ პროგრამებს შორის;

მონიტორინგისა და შეფასების შედეგად გამოვლინდება:

- რამდენად წარმატებით მოხდა იმ სასურველი შედეგის დადგომა რაც მიზნებსა და ამოცანებში არის ასახული; ან რამდენად არის პროგრესი მათი გადაწყვეტის მიმართულებით;
- რამდენად წარმატებით მოხდა იმ პრობლემებისა და მათი გამომწვევი ფაქტორების გადაწყვეტა რაც მიზნებსა და ამოცანებში იყო წარმოდგენილი; ან რამდენად არის პროგრესი მათი გადაწყვეტის მიმართულებით.

დანართი

დანართი N1. დმანისის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ერთეულები

N		ადმინისტრაციული ერთეული	დასახლება	მაღალმთიანი სტატუსი	დენი	გაზი	წყალი	გარე განათება	შენიშვნა
1	1	ქ. დმანისი	ქ. დმანისი	არა	კი	კი	987	კი	
2	2	ამამლო	ამამლო	კი	კი	არა	366	კი	

3			ანგრევანი	კი	კი	არა	1	არა	უბნის წყარო, საჭიროებს სამელი წყლის ქსელის მოწყობა
4			ბაზაქლო	კი	კი	არა	15	არა	უბნის წყარო, საჭიროებს სამელი წყლის ქსელის მოწყობა
5			მამიშლო	კი	კი	არა	105	კი	დაახლოებით 70% აქვს სახლში წყალი
6			საფარლო	კი	კი	არა	81	კი	დაახლოებით 40 % აქვს სახლში წყალი
7			ტყისპირი	კი	კი	არა	17	კი	
8			განთიადი	კი	კი	კი	197	კი	
9	3	განთიადი	ჯავახი	კი	კი	კი	153	კი	
10			ტნუსი	არა	კი	კი	95	არა	
11			გომარეთი	კი	კი	კი	390	კი	
12	4	გომარეთი	მამულო	კი	კი	არა	60	არა	უბნის წყაროები
13			ქცია	არა	კი	არა	25	არა	
14			კალიანი(ქართული)	კი	კი	არა	2	არა	
15			გუგუთი	კი	კი	არა	28	კი	სისტემა არის და წყლის მარაგი არ ყოფნის
16	5	გუგუთი	კამიშლო	კი	კი	არა	52	არა	უბნის წყაროები
17			ლოქჰანდარი	კი	კი	არა	40	არა	უბნის წყაროები
18	6	დიდი დმანისი	დიდი დმანისი	არა	კი	კი	260	კი	მიეწოდება წყალი

									გრაფიკით
19			ვარდისუბანი	არა	კი	კი	107	კი	მიეწოდება წყალი გრაფიკით
20			ბოსლები	კი	კი	კი	160	კი	
21			პატარა დმანისი	არა	კი	არა	58	კი	
22	7	დმანისის თემი	შინდლარი	კი	კი	არა	129	კი	დაახლოებით 60% აქვს სახლში წყალი
23			პანტიანი	კი	კი	არა	76	არა	
24			იაღუფლო	არა	კი	კი	93	არა	
25	8	კამარლო	კამარლო	კი	კი	კი	160	კი	უბნის წყაროები
26			შახმარლო	კი	კი	კი	90	კი	
27			ქარიანი	კი	კი	არა	7	არა	უბნის წყაროები
28	9	კარაბულახი	ზემო კარაბულახი	არა	კი	კი	300	კი	
29			ქვემო კარაბულახი	კი	კი	არა	70	არა	
30			ახა	კი	კი	არა	25	კი	
31			მამიშლარი	კი	კი	არა	18	არა	უბნის წყაროები
32			პირველი სალამალეიქი	კი	კი	არა	19	არა	უბნის წყაროები
33			მეორე სალამალეიქი	კი	კი	არა	7	არა	უბნის წყაროები
34			სოგუთლო	კი	კი	არა	10	არა	უბნის წყაროები
35			უსეიქენდი	კი	კი	არა	20	არა	უბნის წყაროები
36			ახალი გოდაგდაგი	არა	კი	არა	105	არა	
37			ძველი გოდაგდაგი	კი	კი	არა	7	არა	
38	10	კიზილქილისა	კი	კი	არა	185	კი	უბნის წყაროები	

39			კაკლიანი (აზერბ)	კი	კი	კი	46	არა	უბნის წყაროები
40	1 1	იფნარი	იფნარი	კი	კი	არა	40	არა	გაზის გაყვანილობა არის მაგრამ გაზი არ არის გაშვებული. უბნის წყაროები

41			ბაღჩალარი	კი	კი	არა	30	არა	უბნის წყაროები
42			დაგარახლო	კი	კი	არა	72	კი	გაზის გაყვანილობა არის მაგრამ გაზი არ არის გაშვებული. უბნის წყაროები
43			კიზლაჯლო	კი	კი	არა	5	არა	უბნის წყაროები
44			ორმაშენი	კი	კი	არა	11	კი	უბნის წყაროები
45			საჯა	კი	კი	არა	10	არა	უბნის წყაროები
46	1 2	მაშავერა	მაშავერა	არა	კი	კი	253	კი	
47			უკანგორა	კი	კი	არა	5	კი	
48			ვაკე	კი	კი	არა	50	არა	უბნის წყაროები
49			დალარი	კი	კი	არა	60	არა	
50	1 3	ოროზმანი	ზემო ოროზმანი	კი	კი	კი	165	არა	
51			ქვემო ოროზმანი	კი	კი	კი	128	კი	
52			მთისძირი	კი	კი	არა	47	კი	
53	1 4	საკირე	საკირე	კი	კი	არა	12	არა	უბნის წყაროები
54			გორა	კი	კი	არა	11	არა	უბნის წყაროები

55	1 5	სარკინეთი	სარკინეთი	კი	კი	არა	28	კი	უბნის წყაროები
56			ველისპირი	კი	კი	არა	48	არა	უბნის წყაროები
57			განახლება	არა	კი	არა	32	კი	უბნის წყაროები
58	1 6	ირგანჩაი	ირგანჩაი	კი	კი	არა	6	არა	უბნის წყაროები